

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra biologie

Geneze environmentální politiky v České republice

Adéla Krajčová

Bakalářská práce

Olomouc 2019

vedoucí práce: Mgr. Monika Morris, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedených zdrojů a literatury.

V Olomouci dne:

Adéla Krajčová

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Monice Morris, Ph.D., za poskytnutí cenných rad a její skvělé vedení. Dále bych ráda poděkovala vedení firmy Magneton, a zejména paní Janě Veselé, za poskytnutí informací a všeobecně vstřícný přístup. Velké poděkování patří také mé rodině, která mě podporovala při psaní práce.

Obsah

Úvod	6
Cíle	7
Metody.....	8
1 Environmentální politika	9
1.1 Vznik a vývoj environmentální politiky ve světě	10
1.2 Vznik a vývoj environmentální politiky v Evropské unii.....	15
1.3 Vznik environmentální politiky na území ČR	16
2 Národní environmentální politika do roku 1990	19
2.1 Státní instituce v oblasti životního prostředí.....	20
2.2 Legislativa.....	21
2.2.1 Mezinárodní legislativa.....	21
2.2.2 Národní legislativa	22
2.3 Přístup k ochraně přírody a krajiny.....	23
2.4 Politika nakládání s odpady	24
3 Národní environmentální politika po roce 1990.....	26
3.1 Státní instituce v oblasti ochrany životního prostředí.....	27
3.2 Legislativa.....	28
3.2.1 Mezinárodní legislativa.....	28
3.2.2 Národní legislativa	30
3.3 Přístup k ochraně přírody a krajiny.....	33
3.4 Politika nakládání s odpady	34
4 Environmentální management.....	36
4.1 EMAS	37
4.2 Norma ISO 14001	38
5. Společnost MAGNETON a.s. a její přístup k životnímu prostředí.....	39
5.1 Zavádění environmentálního managementu	41
5.2 Vliv firmy na životní prostředí	42
5.3 Environmentální cíle firmy.....	43
5.4 Náklady na EMS.....	45
5.5 Systém environmentálního řízení	45
Diskuze	48
Závěr.....	49

Seznam použité literatury	50
Seznam použitých zkratek.....	55
Seznam tabulek.....	56
Seznam obrázků.....	56
Příloha	56
Anotace.....	58

Úvod

Environmentální politika začala vznikat na počátku 70. let 20. století jako reakce na stále zdevastovanější životní prostředí. Po svém vzniku se soustřeďovala spíše na řešení problémů jednotlivých složek životního prostředí. Postupně se však začala orientovat na širší souvislosti negativních dopadů lidské činnosti a začala vycházet z principu udržitelného rozvoje (Mezřický 2005), který byl poprvé definován v roce 1987 ve zprávě Naše společná budoucnost jako: *„takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“*

V současnosti je ochrana přírody součástí běžného života. Existuje mnoho informačních zdrojů o stavu životního prostředí, mnohé organizace vytvářejí vzdělávací aktivity. Samozřejmostí je i existence ministerstva životního prostředí nebo příslušná oddělení krajských, obecních a městských úřadů. Tento ucelený systém péče si Česká republika vybudovala až po revoluci. Tehdy naše území patřilo k nejvíce znečištěným a zdevastovaným zemím v Evropě. Chybělo mnoho důležitých zákonů a ústava nezakotvovala základní principy ekologické politiky státu.

Práce se zaměřuje na vývoj národní environmentální politiky před a po roce 1990. Práce srovnává dvě období podle vybraných kritérií a popisuje, jak se změnila národní politika od dob socialismu do současnosti. Dále vysvětluje, v čem se environmentální politika v těchto obdobích liší. Od sametové revoluce proběhl v tomto oboru výrazný rozvoj s cílem zlepšit podmínky životního prostředí a ochrany přírodních zdrojů.

Praktická část se věnuje analýze systému environmentálního managementu z hlediska uplatňování aktuální environmentální legislativy u vybrané společnosti. Je v ní zpracován profil vybraného podniku ve smyslu přístupu k ochraně životního prostředí podle normy ISO 14001.

Cíle

Hlavní cíl práce je popsat vývoj národní politiky před a po roce 1990 s důrazem na změny v politice životního prostředí.

Hlavní myšlenkou je popsat historický vývoj a vývoj legislativy, čemuž předchází důkladné nastudování odborné literatury. Srovnání daných období podle vybraných kritérií: institucí, chráněných území a odpadového hospodářství.

Zhodnocení role Evropské unie a OSN.

Práce se zabývá vlivem politiky OSN a Evropské unie na národní politiku České republiky z hlediska legislativních změn a ukotvení v národních právních předpisech.

Analýza systému environmentálního managementu z hlediska uplatňování aktuální environmentální legislativy u vybrané společnosti.

Vypracování profilu konkrétní společnosti podle normy ISO14001.

Metody

Pro účely práce jsou použity metody sběru dat, analýza odborné literatury, právních předpisů a odborných publikací a článků zaměřených na environmentální politiku. Metoda analýzy je rovněž použita v praktické části, kde je cílem provést analýzu environmentálního managementu.

V práci je dále použita metoda komparace. Komparace obecně podává výsledky srovnání dvou nebo více textů, pojetí nebo přístupů k určitému problému (Šanderová 2009). V textu je komparace užita především v kapitole Národní environmentální politika po roce 1990, kde jsou srovnávány environmentální politiky v době před a po revoluci. Pro účely komparace je zvoleno několik kritérií, jako je legislativa, strategické dokumenty, státní instituce a další.

Praktická část je případovou studií environmentálního managementu firmy. K výzkumu byla užita metoda strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Uvádím příklad otázek:

- Jaké byly důvody k zavedení environmentálního managementu?
- Měla firma dostatečné znalosti k zavedení normy?
- Jaké jsou nejvýznamnější dopady firmy na životní prostředí?

Přehled všech otázek k rozhovoru je uveden v příloze. V rámci rozhovoru jsem se dotkla citlivých dat pro firmu. Firma mi nebyla ochotna zpřístupnit ekonomické údaje týkající se nákladů environmentálního managementu, sdělili mi pouze, čeho se náklady týkaly. V ostatních otázkách jsem se setkala se vstřícným přístupem a ochotou pro poskytnutí potřebných informací.

1 Environmentální politika

O environmentalismu se začíná hovořit v 60. letech 20. století. Podle cambridgeského slovníku je to politické hnutí, které má za cíl zachovat, anebo zlepšit přírodní prostředí. Snaží se o změnu politických a ekonomických postupů, které poškozují životní prostředí.

Environmentální politika je jednou z nejmladších odvětví politiky České republiky - ČR, ale je to také důležité téma současné doby. Ovlivňuje i další odvětví politiky, jako je politika zemědělství a dopravy. V současné době je snaha o soulad mezi technickým pokrokem a ochranou přírodních zdrojů.

Charles H. Eccleston říká, že *„environmentální politika je závazkem organizace nebo vlády na zákony, předpisy a další politické mechanismy týkající se environmentálních otázek. Tyto otázky obecně zahrnují znečištění ovzduší a vody, nakládání s odpady, správu ekosystémů, zachování biologické rozmanitosti, ochranu přírodních zdrojů, volně žijících živočichů a ohrožených druhů.“*

Podle ministerstva životního prostředí – MŽP má environmentální politika: *„poskytovat rámec a vodítko pro rozhodování a aktivity na mezinárodní, celostátní, krajské i místní úrovni směřující k dosažení dalšího zlepšení kvality životního prostředí jako celku i stavu jeho složek a součástí.“*

Na tvorbě environmentální politiky se podílí několik subjektů, přičemž nejvýznamnější roli zaujímá stát. Vláda formuje environmentální politiku formou zákonných předloh a legislativních plánů. Parlament projednává vládou schválenou environmentální politiku a prováděcí programy. Dalším subjektem při tvorbě environmentální politiky je veřejnost. Veřejné organizace se často podílejí na rozpoznávání environmentálních problémů a mohou navrhnout i jejich řešení. Veřejnost může ve spolupráci s politickými stranami, ministerstvem životního prostředí nebo vládou působit v procesu legitimizace environmentální politiky a jejich konceptů (Mezřický 2005).

Ve vyspělých zemích využívá environmentální politika různé strategie k zajištění ochrany životního prostředí. Díky nástrojům může environmentální politika ovlivňovat

ekonomické subjekty. Nástroje environmentální politiky se podle České informační agentury životního prostředí – CENIA (2012) dělí do několika skupin.

Administrativní nástroje

Administrativní nebo také normativní nástroje jsou donucovací pravomoci orgánů státní správy. Tyto nástroje stanovují povinnosti subjektů ve vztahu k ochraně životního prostředí a kontrolují jejich plnění. Orgány státní správy tak přímo ovlivňují chování znečišťovatelů. Znečišťovatel, nesplní-li své povinnosti, je vystaven administrativním nebo i trestním sankcím.

Ekonomické nástroje

Jsou pokládány za jeden z nejefektivnějších nástrojů environmentální politiky. Působí nepřímo prostřednictvím trhu. Můžeme je rozdělit na nástroje:

- negativní stimulace – poplatky, daně nebo platby za čerpání přírodních zdrojů
- pozitivní stimulace – daňové úlevy, dotace a granty poskytované z veřejných rozpočtů, nebo zvýhodňování půjček a úvěrů

Dobrovolné nástroje

Jsou to veřejné dobrovolné programy iniciované veřejnými institucemi. Subjekty nejsou nuceny přijímat tyto nástroje, které jdou nad rámec požadavků environmentální legislativy. Vyžadují aktivní přístup. Subjektům je umožněno vzít na sebe při výkonu podnikání závazek šetrnějšího přístupu k životnímu prostředí.

Patří sem tyto programy: Národní program označování výrobků ochrannou známkou ekologicky šetrný výrobek, Národní program čistší produkce, Systém ekologického řízení a auditu - EMAS, norma ISO 14001 a další.

1.1 Vznik a vývoj environmentální politiky ve světě

Mezinárodní environmentální politika formuje environmentální politiku jednotlivých zemí. Vznikla jako výsledek poznání negativních dopadů lidské aktivity na životní prostředí.

Zásadní zlom ve vztahu člověka a přírody znamenala průmyslová revoluce. Člověk od té doby může působit trvalé a globální změny na životním prostředí. V poválečném období pak došlo k prudkému růstu populace, což způsobilo tlak na výrobu potravin a spotřebu přírodních zdrojů. Masová produkce pochopitelně zvedla množství odpadů. Tyto faktory vedly k fatálnímu znečištění všech složek přírody.

Přibližně od poloviny 20. století začala veřejnost registrovat existenci globálních problémů. V oblastech průmyslových center byly zaznamenány smogové situace. Se stále zdevastovanějším životním prostředím se začaly ozývat hlasy protestující proti nepřiměřeným zásahům do přírody. Na začátku 60. let vyšla studie s názvem Tiché jaro. Kniha upozorňuje na zneužívání pesticidů, a zejména DDT.¹ Autorka studie, Rachel Carson, uvedla zjištění přítomnosti pesticidů v potravních řetězcích. Její dílo je považováno za mezník v poznání negativních vlivů hospodářského rozvoje na životní prostředí (Moldan 2007). V roce 1967 vznikl mezinárodní ochranný fond, jehož cílem bylo zakázat používání DDT. Dalším přínosem byla celosvětová úmluva o eliminaci dvanácti nejvýznamnějších perzistentních látek, včetně pesticidů, na které autorka upozornila. Úmluva byla podepsána ve Stockholmu 23. května 2001 (Šuta 2007).

V roce 1970 byl na generální konferenci Organizace spojených národů – OSN vytvořen program Člověk a biosféra s cílem rozvinout základ pro racionální využívání přírodních zdrojů a biosféry (Jelínková, Jeník 2008). Na základě programu se v roce 1973 začala zakládat síť biosférických rezervací.

Pod záštitou Organizace spojených národů se v roce 1972 konala **první konference o životním prostředí** ve Stockholmu. Jednalo se především o znečištění vody a ovzduší a jejich přenosu přes hranice států. (Jehlička 2000) Na konferenci dále byly označeny hlavní ekologické problémy jako produkce nebezpečných odpadů nebo rychlost redukce biologického bohatství planety. Hlavními výsledky jednání bylo přijetí Deklarace a Akčního plánu, jenž obsahoval přes sto akcí a rozhodnutí o ustavení **Environmentálního programu OSN – UNEP**.

Program OSN na ochranu životního prostředí UNEP je zaměřen na celosvětovou kontrolu stavu životního prostředí. Má za úkol monitorovat možná rizika ohrožující životní prostředí. V rámci tohoto programu byla sjednána řada důležitých

¹Dichlor-Difenyl-Trichlormethylmethan

mezinárodních smluv. Dle webu Ministerstva životního prostředí následuje přehled nejdůležitějších úmluv, sjednaných v rámci programu:

- Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin
- Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování
- Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech

V roce 1972 byla vydána zpráva Římského klubu s názvem Meze růstu. Tato kniha upozorňuje na omezenost přírodních zdrojů a na rizika spojená s exponenciálním populačním růstem (MacKenzie 2012). Kvůli této zprávě se zvýšil zájem o životní prostředí a zpráva samotná se stala předmětem mezinárodních jednání.

V 70. letech přišla skutečná vlna environmentální legislativy, a to jak na národní, tak na nadnárodní úrovni. Zákony se týkaly především ochrany ovzduší, povrchových vod a nakládání s odpady. Na území Evropy a USA také začala vznikat ministerstva životního prostředí. Hlavní metodou opatření proti znečištění životního prostředí byla instalace zařízení typu „na konci výpusti“. Příkladem jsou čistírny odpadních vod nebo odsiřovací zařízení v uhelných elektrárnách (Jehlička 2000).

Důležitým milníkem se stala v roce 1980 **Strategie o zachování světa**², která vyzývala k tvorbě národních strategií na ochranu životního prostředí. Za cíle této strategie bylo ustanoveno zachování genetické rozmanitosti a také udržitelné využívání druhů a ekosystémů.

V roce 1983 byla zřízena **Světová komise pro prostředí a rozvoj**³, která měla za úkol přezkoumat kritický stav životního prostředí a formulovat globální program proměny. Komise v roce 1987 vydala zprávu s názvem **Naše společná budoucnost**. Ve zprávě je definován pojem udržitelný rozvoj: „*je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.*“

²WorldConservationStrategy WSC

³WorldCommission on Environment and Development (WCED)

Velkým úspěchem 80. let je schválení Montrealského protokolu, který je součástí Vídeňské úmluvy na ochranu ozonové vrstvy. Montrealský protokol je nástroj, který má za cíl vyloučit z výroby látky, které poškozují ozonovou vrstvu.

V roce 1988 byl dvěma organizacemi OSN světovou meteorologickou organizací a UNEP založen vědecký orgán – Mezivládní panel pro změny klimatu – IPCC. Panel byl založen k hodnocení klimatických změn a k posouzení jejich environmentálních důsledků.

Další konference o životním prostředí se konala v roce 1992 v Riu de Janiero. Ve známost vešla jako **Summit Země**. Tato konference byla zaměřená na otázky životního prostředí ve vztahu k rozvoji. Konference vyústila v přijetí tří významných dokumentů. Deklarace konference OSN o životním prostředí a rozvoji, Agendy 21 a Prohlášení k principům globální dohody o využívání, ochraně a trvale udržitelném rozvoji všech typů lesů. Kromě těchto dokumentů byly přijaty tyto dohody:

- Úmluva o biologické rozmanitosti
- Rámcová úmluva o změně klimatu
- Úmluva OSN o boji proti dezertifikaci

V zájmu dosažení environmentálního rozvoje vyvstal úkol integrovat ekonomickou sociální a environmentální politiku. Prosazování udržitelného rozvoje se stalo věcí nejen veřejného, ale i soukromého sektoru, což vyústilo k založení Světové podnikatelské rady pro udržitelný rozvoj. V roce 1996 vytvořila Mezinárodní organizace managementu a průmyslu nový dobrovolný nástroj pro environmentální systém managementu v průmyslu **ISO 14000** (Mezřický 2005).

Summit Země II se konal pět let po prvním summitu v roce 1997 v New Yorku. Konference se věnovala otázkám realizace Agendy 21 a dalším přijatým dokumentům. Zasedání vytyčilo další cesty k udržitelnému rozvoji a zároveň označilo hlavní překážky k naplnění cíle, což bylo především nedostatek finančních zdrojů. Na konferenci byl rovněž přijat dokument s názvem Program další realizace Agendy 21 (Kára, 1997).

Za účelem odvrácení hrozby klimatické změny byl v roce 1997 v Kjótu dojednán **Kjótský protokol**. V platnost vešel v roce 2005. Během prvního závazkového období od roku 2008 až do roku 2012 se v něm vyspělé země zavázaly snížit emise skleníkových plynů nejméně o 5 % oproti roku 1990. Přestože EU plní závazky

Kjótského protokolu s předstihem, je protokol hodnocen jako neúspěšný. Koncentrace skleníkových plynů se celosvětově od roku 2000 zvýšila o 20% z důvodu nezávanosti protokolu pro rozvojové země (Ministerstvo životního prostředí 2004).

Summit tisíciletí se konal v roce 2000 v rámci valného shromáždění v New Yorku. Summit přinesl osm rozvojových cílů tisíciletí v oblastech chudoby, základního vzdělání, genderové problematiky, dětské úmrtnosti, zdraví matek, HIV, malárie a podobných chorob, environmentální udržitelnosti, globálního partnerství pro rozvoj (Moldan 2011).

Summit Země III se uskutečnil v roce 2002 v Johannesburgu. Ústředním tématem byla integrace ekonomické, environmentální a sociální politiky. Konference měla také zhodnotit dosažené výsledky od minulých setkání. Koncepce udržitelného rozvoje již byla dostatečně zpracována. Klíčovými tématy byla globalizace, harmonizace rozvoje a životního prostředí, chudoba a miléniové cíle rozvoje, model spotřeby a výroby a ochrana biodiverzity a přírodních zdrojů. Byly zde přijaty dva dokumenty – Johannesburgská deklarace o udržitelném rozvoji a Implementační plán ze Světového summitu o udržitelném rozvoji. Oba dokumenty navazují na Agendu 21 a poskytují rámec pro aktivity vedoucí k udržitelnému rozvoji, ale nestanovují žádné závazky (Moldan 2011).

U příležitosti 20. výročí Summitu Země se v roce 2012 konala Konference OSN o udržitelném rozvoji známá jako **Rio+20**. Hlavními tématy byly zelená ekonomika v kontextu odstranění chudoby a reforma institucí. Výstupem je dokument s názvem *Budoucnost, kterou chceme*. V dokumentu jsou státy vybízeny k přijetí takových opatření, která budou podporovat trvalý přechod k zelené ekonomice. Program OSN pro životní prostředí definuje zelenou ekonomiku jako takovou, která *„má za následek zlepšení lidského blahobytu a sociální spravedlnosti a zároveň aktivně snižuje rizika pro životní prostředí.“*

V roce 2015 se v New Yorku konal Summit OSN k udržitelnému rozvoji, na kterém byl přijat nový plán rozvoje světa s názvem *Přeměna našeho světa: agenda udržitelného rozvoje 2030*. Plán obsahuje 17 cílů udržitelného rozvoje, které se týkají odpovědné výroby a spotřeby, ukončení chudoby a hladu nebo dostupné a čisté energie (Janoušková et al. 2017).

1.2 Vznik a vývoj environmentální politiky v Evropské unii

Environmentální politika Evropské unie – EU se rozvíjela pomalu. Stále větší problémy životního prostředí přispěly k vytvoření legislativy. Environmentální politika EU se začala více rozvíjet až v návaznosti na Stockholmskou konferenci. Základem environmentální politiky EU je především sedm akčních programů ochrany životního prostředí. V těchto programech lze vysledovat vývoj od počáteční orientace na řešení jednotlivých problémů k stále více integrovanému přístupu, který hledá vazby mezi cíli ochrany životního prostředí a ekonomického rozvoje (Mezřický 2005). V roce 1973 byl vypracován **První environmentální akční program** Evropských společenství, ve kterém byla zakotvena potřeba vytvořit legislativní a administrativní nástroje zaměřené na ochranu životního prostředí.

V roce 1977 byl vypracován **druhý Environmentální akční program**, ve kterém byly zformulovány základní principy environmentální politiky Evropských společenství v souladu s principy přijatými na konferenci ve Stockholmu.

Třetí environmentální akční program byl přijat pro období od roku 1982 do roku 1986. Jeho hlavním úkolem bylo integrovat environmentální principy do ostatních politik. V tomto období stále chyběl legislativní rámec pro společnou environmentální politiku Evropského společenství. Environmentální politika dostala poprvé právní základ v roce 1987 ve smlouvě o založení Evropské hospodářské společnosti, kdy vstoupil v účinnost Jednotný evropský akt. Do smlouvy byla nově začleněna kapitola Životní prostředí (Mezřický 2005). V roce 1991 byla podepsána Maastrichtská smlouva, která zavedla ochranu životního prostředí jako samostatnou oblast politiky Evropského společenství.

Čtvrtý environmentální akční program byl zaměřen na nástroje a opatření, které by mohly být využity ke zlepšení stavu životního prostředí. V tomto období již byly využívány některé regulační nástroje a informační prostředky jako vyhodnocení vlivů na životní prostředí – EIA a také eko-labeling a eko-auditing. V současné době je EIA součástí legislativy všech států Evropské unie.

Pátý environmentální akční program s názvem Směrem k udržitelnosti, byl připravován souběžně s přípravou Světové konference v Riu de Janiero 1992. Do

programu je začleněna problematika znečištění vod a řízení odpadů, ale také problematika klimatických změn. Jeho cílem bylo vytvořit do roku 2000 předpoklady pro přechod EU na cestu udržitelného rozvoje (Mezřický 2005). Dlouhodobé cíle zahrnovaly udržování kvality života, udržování přístupu k přírodním zdrojům a zabránění dalšímu poškozování životního prostředí.

V roce 1993 vyvinula evropská komise Systém ekologického řízení a auditu – EMAS. Je to dobrovolný nástroj, který umožňuje zahrnout ochranu životního prostředí do celkové strategie organizace. Je to způsob, jak může organizace deklarovat, že dbá na ochranu životního prostředí.

Šestý environmentální akční program s názvem Životní prostředí 2010: Naše budoucnost, naše volba, je strategický dokument pro léta 2001 až 2010. Je to již druhý dokument EU, který se zabývá udržitelným rozvojem. Na rozdíl od předchozích programů je právně závazný. Plán se zabývá změnou klimatu s cílem stabilizovat koncentrace plynů, které způsobují skleníkový efekt. Dále se snaží zajistit biologickou rozmanitost a zajistit udržitelné hospodářství s přírodními zdroji a odpady. Velkým úspěchem programu je rozšíření sítě NATURA 2000.

Sedmý environmentální akční program upravuje politiku životního prostředí do roku 2020. Hlavní cíle tohoto programu jsou zachovat a posilovat přírodní bohatství Evropské unie, účinněji využívat přírodní zdroje a přechod na konkurence schopné nízkouhlíkové hospodářství.

Environmentální politika EU významně ovlivňuje všechny členské státy prostřednictvím legislativy. V případě nedostatečného plnění norem může Evropská komise přistoupit k napomenutí nebo zahájit řízení proti členskému státu.

1.3 Vznik environmentální politiky na území ČR

Historie environmentální politiky na našem území nesahá příliš daleko do minulosti. Samostatně a systematicky byla rozvíjena až od 50. let 20. století. Nicméně významná ochranná nařízení lze najít již v 19. století. Šlo o nařízení ochrany Žofínského pralesa a Hojné vody v Novohradských horách v roce 1938, což bylo první chráněné území u nás. I první legislativní úpravy týkající se životního prostředí jsou

datovány již do 19. století. Jde o rakouský lesní zákon č.250/1852, který upravuje množství dřeva, které se smí těžít. Následoval rakouský vodoprávní zákon 93/1869 (Novák 2018).

V období první republiky byla ochrana přírody v působnosti ministerstva školství a národní osvěty. V roce 1919 byli jmenováni první konservátoři⁴ ochrany přírody. Byli to obvykle učitelé biologie, kteří se začali věnovat ochraně přírody a osvětě. Ministerský konservátor Jiří Janda formuloval zásady ochrany přírody v díle s názvem Záchrana přírodního rázu republiky československé (Novák, 2018). Generální konservátor byl Rudolf Maximovič, který je označován za zakladatele moderní ochrany přírody. Pod záštitou ministerstva školství vydal v roce 1933 první oficiální soupis přírodních památek, na jehož základě bylo do roku 1938 vyhlášeno 142 přírodních rezervací (Uhlíková 2013). Dále se podílel na přípravných pracích k založení Mezinárodního svazu na ochranu přírody.

Environmentální politika byla od roku 1948 na našem území formulována na základě materiálů sjezdů Komunistické strany Československa a některých plenárních zasedání Ústředního výboru Komunistické strany Československa (Kružíková 2009).

Špatný stav životního prostředí se v 50. letech 20. století již nedal ignorovat. Nejvíce zasaženými oblastmi byla voda a ovzduší. Znečištění a odpady začaly ovlivňovat vzhled krajiny a zdravotní stav obyvatelstva. Bylo jasné, že je třeba učinit nějaká vládní opatření ve formě legislativy. Proběhlo tedy rozšíření o následující zákony:

- zákon č. 11/1955 Sb., o vodním hospodářství
- **zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody**
- zákon č. 48/1959 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

Zákon o vodním hospodářství ukládal závodům, které produkují odpadní vody, povinnost mít zařízení na čištění odpadních vod.

Zákon o státní ochraně přírody byl vůbec první zákon tohoto druhu na našem území. Stanovil kategorie chráněných území a v roce 1958 započalo jejich vyhlásování. Zákon obsahuje i vyhlášky s výčty chráněných rostlin a volně žijících živočichů (Novák 2018).

⁴ Nejvyšší představitelé ochrany přírody

Špatný stav životního prostředí nadále vzbuzoval zájem veřejnosti, a tak v roce 1958 vznikla první nevládní ekologická organizace – Sbor ochrany přírody při Společnosti Národního muzea v Praze.

V červenci roku 1960 byla přijata Ústava Československé socialistické republiky, v níž je deklarována ochrana přírody: *„Stát pečuje o zvelebování a všestrannou ochranu přírody a o zachování krajinných krás vlasti, aby tím vytvářel stále bohatší zdroje blahobytu lidu a vhodné prostředí, které by prospívalo zdraví pracujících a umožňovalo jejich zotavení.“*

Z ústavy pak vycházely další právní úpravy péče o životní prostředí, jako například vyhláška ministerstva financí 178/1960 Sb. o opatřeních na ochranu čistoty ovzduší a následně **zákon o opatřeních proti znečištění ovzduší č. 35/1967 Sb.** Zákon již měl povahu sankčního předpisu a stanovil emisní limity pro některé látky (Novák 2018). Zákon však nepostihoval všechny původce znečištění, ale jen ty, kteří překročili přípustnou míru znečištění. Navíc poplatky za vypouštění znečišťujících látek byly nízké a neměly tedy zásadní význam pro uskutečnění investic na podporu ochrany přírody (Moldan 1990).

Z uvedených skutečností lze říci, že k řešení environmentálních otázek byly využívány především administrativní nástroje, v podobě zákonů a limitních omezení, pro které často chyběla dostatečná kontrola pro dodržování platné legislativy. V ochraně přírody stále přetrvával konzervační přístup – tedy že stačí chránit jen vybraná území. Tento přístup nedokázal zabránit rozsáhlé degradaci přírody a krajiny. O socialistickém režimu lze také říci, že se obecně k přírodě stavěl jako *„k pouhé zásobárně surovin a energie, jako k pouhému objektu exploatace. Byla přehlížena skutečnost, že lidské přetváření přírody je možné pouze v rámci přírody, jejíž je člověk součástí – že je možné jen za předpokladu uchování přírodních podmínek“* (Moldan 1990).

2 Národní environmentální politika do roku 1990

Od roku 1960 můžeme pozorovat zpomalení ekonomického rozvoje. Také se začaly objevovat první signály vážného narušení ekologické rovnováhy, i když dosud jen lokálního charakteru. Příkladem je ubývání zdravých lesů v Krušných horách, nebo prudké zhoršování čistoty vod (Moldan 1990).

Do roku 1990 se ve vyspělých zemích Evropy včetně Československa vystřídal několik strategií, které měly přispět k ochraně životního prostředí. Do konce 60. let se uplatňovaly technologie umožňující rozptyl. Odpady a emise byly dále vypouštěny do přírody, ale s co největším rozptylem. Byly stavěny vysoké komíny u elektráren a odpadní vody se vypouštěly kanalizacemi do moře co nejdál od břehu nebo do povodí mohutných řek. Předpoklad byl takový, že příroda vlivem samočisticích procesů převede odpady a emise na neškodné látky nebo že budou rozptýleny na tak malou koncentraci, že nebudou škodlivé. Tato strategie však byla zcela neúčinná. Znečištění pouze přesouvala do sousedních oblastí (Mareček 2003).

V 70. letech se rozvinuly technologie end of pipe – na konci výpusti. Šlo o instalaci různých zařízení na zachyt a úpravu škodlivých látek a emisí. Zařízení měla snižovat koncentraci škodlivých látek v odpadním toku tím, že je převede na méně škodlivé látky nebo je oddělí a zachytí. Tyto zachycené látky pak měly být uloženy do té složky životního prostředí, ve které budou škodit nejméně. Příkladem jsou filtry, čistírny odpadních vod nebo spalovny odpadů. Tato strategie ale neřešila množství vznikajícího odpadu (Mareček 2003).

Jako hlavní nástroj environmentální politiky sloužily sankční postihy pro znečišťovatele. Tento nástroj však nemohl být dostatečně účinný, neboť do roku 1989 neexistovaly velké podniky v soukromém vlastnictví. Stát tedy vymáhal sankce sám na sobě. Sankce navíc nebyly vysoké a pro většinu podniků bylo výhodnější pokutu zaplatit, než budovat opatření na ochranu životního prostředí (Moldan 1990).

2.1 Státní instituce v oblasti životního prostředí

System ochrany přírody v Československu byl úplně odlišný od současného modelu. Klíčovou institucí byl **Státní ústav památkové péče a ochrany přírody**, který vznikl v roce 1958 a patřil pod Ministerstvo kultury. Součástí krajských středisek tohoto ústavu byly i správy Chráněných krajinných oblastí – CHKO. *„V celé éře socialismu mezi jednotlivými středisky neexistovala vazba přímého řízení a jednalo se pouze o odborné organizace bez jakýchkoli pravomocí“* (Pelc 2016). Je třeba zmínit, že z této instituce se po roce 1990 oddělil Český ústav ochrany přírody a Národní památkový ústav.

Až do roku 1991 neexistoval státní fond životního prostředí. Jeho funkce byla zastoupena státním fondem ochrany ovzduší a státním fondem vodního hospodářství. Jejich příjmy byly tvořeny především z plateb za znečišťování nebo poškozování životního prostředí.

Spojením meteorologického ústavu s hydrologií vznikl **hydrometeorologický ústav** v roce 1954. Stalo se tak vládním nařízením č. 96/1953 Sb. V souvislosti s rostoucím významem ochrany životního prostředí byl v roce 1967 do ústavu začleněn obor ochrany čistoty ovzduší. Předmětem činností je zřizování a provoz měřicích stanic, odborné zpracování výsledků měření a vytváření databází.

Jako první přírodovědné pracoviště pro výzkum životního prostředí byl založen **Ústav tvorby a ochrany krajiny** v roce 1962. Měl za úkol monitorovat životní prostředí a zpracovávat podklady pro stát. Je to předchůdce Českého ekologického ústavu.

Kontrolní orgány v oblasti ochrany životního prostředí před rokem 1990 byly zaměřené pouze na určité složky životního prostředí. Jednalo se o **Státní vodohospodářskou inspekci**, která byla kontrolním orgánem Ústřední správy vodního hospodářství a měla celostátní působnost. Úkolem Státní vodohospodářské inspekce byla kontrola dodržování povoleného odběru vody a její hospodárné využití, dále také kontrola množství a jakosti odpadních vod. Kontroly vykonávala prostřednictvím inspektorů.

Dalším kontrolním orgánem byla **Česká technická inspekce ochrany ovzduší**, zřízená zákonem č. 35/1967 Sb. Inspekce měla opět celostátní působnost. Hlavními úkoly byla kontrola zařízení na ochranu ovzduší a dodržování termínu jejich výstavby. Inspekce samozřejmě kontrolovala množství emisí. Dále pomáhala národním výborům při stanovování poplatků za emise.

2.2 Legislativa

Před rokem 1990 neexistoval žádný ústřední orgán, který by řešil problémy životního prostředí. Odpovědnost za tyto problémy byla rozptýlena mezi ministerstvo lesního a vodního hospodářství, ministerstvo zemědělství a výživy, ministerstvo financí, ministerstvo školství a ministerstvo zahraničí. Tyto orgány také vydávaly zákony na ochranu životního prostředí.

2.2.1 Mezinárodní legislativa

Československo bylo od roku 1954 smluvní stranou Ženevských úmluv. Součástí Čtvrté Ženevské úmluvy byl zákaz vojenského nebo jakéhokoli jiného nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí. Tato úmluva vešla v platnost pro Československo v roce 1978 (Jukl 2005).

Organizace spojených národů vznikla v roce 1945 a Československo bylo jedním ze zakládajících členů. Tato organizace v roce 1972 uspořádala první konferenci o životním prostředí ve Stockholmu, které se účastnilo i Československo. Na této konferenci vznik environmentální program, jehož jsme byli součástí. Z programu vzešla Vídeňská úmluva, která byla podepsána v roce 1985.

Vídeňská úmluva byla vytvořena za účelem ochrany lidského zdraví a životního prostředí proti škodlivým účinkům lidské činnosti, které ovlivňují ozonovou vrstvu. Konkrétní závazky jsou upraveny Montrealským protokolem o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu. Montrealský protokol jsme podepsali v roce 1987. Protokol se snaží

vyloučit z výroby více než 100 látek, které poškozují ozonovou vrstvu (Ministerstvo životního prostředí 2008).

V rámci Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů byla sjednána v roce 1979 Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahující hranice států. Pro Československo vstoupila v platnost v roce 1984. Úmluva má rámcový charakter, smluvní znečišťování ovzduší je realizováno prostřednictvím protokolů, které byly přijímány postupně. V roce 1987 jsme se stali smluvní stranou protokolu o snížení emisí síry nebo jejich toků přecházejících hranice států nejméně o 30 % (Ministerstvo životního prostředí 2008).

V reakci na jadernou havárii v Černobylu vydala Mezinárodní agentura pro atomovou energii Úmluvu o včasném oznámení jaderné nehody. Úmluva vstoupila v platnost 27. října 1986 a tímto dnem vstoupila v platnost i pro Československou socialistickou republiku (Státní úřad pro jadernou bezpečnost 2008).

2.2.2 Národní legislativa

V 70. letech bylo přijato několik zákonů souvisejících s ochranou životního prostředí. Stav se ale nepodařilo zlepšit. Nejhůře na tom stále bylo ovzduší a voda.

V roce 1973 vnikl nový zákon č. 138/1973 Sb. o vodách, a zákon 130/1974 Sb. o státní správě ve vodním hospodářství. Nový vodní zákon byl velice kvalitně zpracován a byl platný až do roku 2001 (Ritschelová 2006). Účinnost zákona se ale jevila jako nedostatečná. Stát totiž uděloval časté výjimky ze zákona, a to znesnadňovalo řešení špatného stavu čistoty vod (Moldan 1990).

Právní úprava ochrany lesů byla obsažena ve dvou právních předpisech vydaných v letech 1977 a 1978. Je to zákon č. 61/1977 Sb. o lesích a zákon č. 96/1977 Sb. o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství. Zákony vymezují základní funkce lesa a dělí lesy podle funkce na hospodářské, ochranné a lesy zvláštního určení. Zákony dále upravují lesní hospodářské plánování.

Ochrana zemědělské půdy upravuje zákon č. 77/1976 Sb. o působnosti orgánů ochrany zemědělského půdního fondu České socialistické republiky. Zákon ovšem

chrání půdu pouze z hlediska kvantitativního. V zákoně je stanovena povinnost rozšiřovat ornou půdu za každou cenu i na úkor stabilizujících krajinných prvků jako jsou louky a pastviny (Moldan 1990).

Koncem 70. a počátkem 80. let se v ČSSR začalo uvažovat o zpracování nového komplexního zákona o životním prostředí z důvodu roztržitosti tehdejších právních úprav. Nový zákon o životním prostředí měl být komplexní a měl zajišťovat koordinovaný přístup. Na návrhu komplexního zákona měl pracovat tým Ústavu státu a práva. Tento návrh pokrýval celou oblast životního prostředí a upravoval i pravomoci a působnost orgánů ochrany životního prostředí.

Odlišný návrh zákona o životním prostředí vznikl z iniciativy Československé akademie věd koncem 80. let. Tento návrh byl zaměřen na povinnosti a zásady odpovědnosti za škodu na životním prostředí. Oba návrhy se staly základem porevolučního zákona o životním prostředí. (Kružiková 2009).

2.3 Přístup k ochraně přírody a krajiny

Hlavním nástrojem v ochraně přírody byly dlouhou dobu zákazy některých činností, což označujeme za konzervační přístup. Tento přístup byl vhodný a dostatečně účinný pro přírodě blízké lesní ekosystémy, do značné míry vyhovoval i při ochraně území před těžbou nerostů a podobnými způsoby hospodaření. Konzervační přístup však nedokáže dlouhodobě zajistit udržení životaschopných populací planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů (Pelc, 2010). Institucí, která zajišťovala ochranu krajiny, byl Státní ústav památkové péče a ochrany přírody.

Ochrana přírody a krajiny se odvíjela od zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. V zákoně jsou stanoveny kategorie chráněných území:

- Národní parky
- Chráněné krajinné oblasti
- Státní přírodní rezervace
- Chráněná naleziště
- Chráněné parky a zahrady

- Chráněné studijní plochy

V roce 1956 byla vyhlášena první chráněná krajinná oblast Český ráj, následovalo vyhlášení CHKO Moravský kras. Do roku 1991 jich bylo vyhlášeno dalších 22.

První národní park na našem území byl vyhlášen vládním nařízením č. 41/1963 v roce 1963 – Krkonošský národní park. Až do roku 1991 to byl jediný národní park.

Tabulka č. 1: Vývoj postupného budování chráněných území v České republice do roku 1991 (Friedl 1991):

Rok	Národní parky		CHKO		Maloplošná chráněná území		Celková rozloha (ha)	Podíl k rozloze ČR (%)
	Počet	Rozloha (ha)	Počet	Rozloha (ha)	Počet	Rozloha (ha)		
1960	-		2	21 700	356	22 373	44 073	0,6
1970	1	38 500	7	385 200	524	28 784	452 484	5,7
1980	1	38 500	19	999 200	700	41 039	1 078 739	13,6
1991	3	111 120	24	1 042 365	1291	67 427	1 220 912	15,49

Problémem s vyhlásováním chráněných území byla zdlouhavost. Stávalo se, že v době vyhlášení již neexistoval předmět ochrany. Zákon rovněž nevytvářel podmínky pro pravidelné sledování stavu ekosystémů a jejich změn z hlediska působení antropogenních vlivů. Dokonce ve velkoplošných chráněných územích nejsou podmínky pro přežívání některých druhů organismů lepší než v nechráněné krajině. Chráněná území byla dost často přetěžována podnikovou rekreací, čímž byla území devastována (Moldan1990).

2.4 Politika nakládání s odpady

Odstraňování a zneškodňování odpadů bylo hlavním zdrojem znečišťování životního prostředí. Odpady byly nejčastěji ukládány na skládky. Až do roku 1991 neexistoval zákon o odpadech, usměrňování způsobu nakládání s odpady bylo prováděno místními vyhláškami. Také neexistovala ucelená soustava ekonomických nástrojů, která by vytvářela tlak na podniky k prevenci vzniku odpadů, jejich

opětovnému využití a k nezávadnému zneškodňování (Moldan 1990). Přitom odpad vzniká výhradně z lidské činnosti a provází veškerou výrobní i nevýrobní činnost. Řada odpadů má také nebezpečné vlastnosti.

Nejčastější způsob nakládání s odpady bylo ukládání odpadů na skládky. Řízené skládkování bylo propagováno od konce 60. let. Neexistoval však žádný závazný předpis. Území státu pokrývalo značné množství centrálně neregistrovaných skládek s neevidovaným odpadem. Přitom nedostatečně zabezpečené skládky jsou zdrojem kontaminace složek životního prostředí nebezpečnými látkami.

Z celkového množství tuhých komunálních odpadů bylo přibližně 70% zajišťováno centrálním svozem odpadů. Zbytek byl ukládán na místní malé i divoké skládky (Moldan 1990). V roce 1989 bylo na území ČR cca 15000 skládek. Každý okres, bylo jich 75, měl evidováno 200 až 300 skládek, což znamená, že každá obec měla 1 až 2 i více nezabezpečených skládek (Pašek, Purmová, 2010).

Některé odpady byly vykupovány jako druhotné sběrné suroviny (papír, sklo, použitý textil), což bylo zajištěno vyhláškou ministerstva vnitra č. 118/1971 Sb., o hospodaření se sběrnými surovinami (Černík 2009).

Podnikové odpady byly díky nízkému výkonu státní správy v oblasti nakládání s odpady evidovány různě. Evidence byla vedena pouze u odpadů a druhotných surovin, které se předávaly jiným organizacím za úplatu. U ostatních odpadů evidence vychází pouze z odhadů. Odpady byly nevytříděné a chyběla možnost jejich dalšího využití. Často také chyběly informace o vlastnostech odpadů. Většina odpadů končila na skládkách a část odpadů ve spalovnách (Moldan 1990).

První spalovna na území České republiky byla postavena v roce 1905 v Brně. Byla zároveň první spalovnou ve střední Evropě. Existovala až do roku 1941, než byla za druhé světové války vybombardována a již nebyla nikdy zprovozněna. V Brně byla ale v letech 1984 až 1989 vybudována nová spalovna, která funguje dodnes (Pašek, Purmová 2010).

Nebyl také vyřešen způsob nakládání s vyhořelým jaderným palivem. Při výstavbě prvních jaderných elektráren se předpokládalo, že vyhořelé jaderné palivo bude bezplatně odvezeno do Sovětského svazu. Kvůli nastalým politickým změnám vyhořelé palivo zůstalo na území Československa, nyní České republiky (Moldan 1990).

3 Národní environmentální politika po roce 1990

V listopadu 1989 nastaly změny v politickém uspořádání České republiky. Stát postupně přešel od totalitního režimu k demokracii. Tyto změny se promítly do všech oblastí života obyvatel. Rok 1990 přinesl mnoho reforem, zejména privatizaci v oblasti podnikání. Centrálně plánovaná ekonomika byla nahrazena tržním hospodářstvím. Vymezila se nová vlastnická práva, čímž se vyřešila otázka odpovědnosti vlastníka za škodu na životním prostředí.

Oproti minulému období v oblasti strategie ochrany životního prostředí se změnilo systémové uplatňování prevence vzniku odpadu a znečištění přímo u zdroje vzniku. Tato strategie je nazývána čistší produkcí. Z globálního hlediska pomáhá čistší produkce k zajištění udržitelného rozvoje, protože se snaží o úsporu zdrojů a energie (Mareček 2003).

V této fázi se v environmentální politice začalo využívat ekonomických a dobrovolných nástrojů, které působí nepřímo prostřednictvím trhu.

Stát začal nově zpracovávat strategické plány a dokumenty v oblasti životního prostředí. Zastřešujícím strategickým dokumentem je Státní politika životního prostředí ČR. Další významný dokument je Plán odpadového hospodářství ČR nebo Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a environmentálního poradenství. V současnosti se Česká republika řídí sedmnácti strategickými dokumenty, které se týkají oblasti životního prostředí (Ministerstvo životního prostředí (nedatováno)).

Zcela zásadní přelom znamenalo zřízení Ministerstva životního prostředí. Po roce 1990 se v krátkém čase provedly legislativní a institucionální změny, které tvořily dobrý základ pro rozvoj nové koncepce environmentální politiky. Kromě jednotlivých problémů životního prostředí byla pozornost kladena také na účinnost a finanční náklady spojené s ochranou životního prostředí.

3.1 Státní instituce v oblasti ochrany životního prostředí

Hlavní reformou v oblasti životního prostředí bylo zřízení Ministerstva životního prostředí, které bylo zřízeno 19. prosince roku 1989 zákonem č. 173/1989 Sb. jako ústřední orgán ve věcech životního prostředí. Do roku 1992 existoval Federální výbor pro životní prostředí, který zanikl s koncem federace. Od roku 1993 existuje Ministerstvo životního prostředí jako ústřední orgán samostatné České republiky. Prvním ministrem životního prostředí byl Bedřich Moldan. V současné době Bedřich Moldan působí na Karlově Univerzitě v Praze a stále aktivně publikuje v oblasti životního prostředí.

Nově pod MŽP spadala ochrana přírody, která původně patřila pod Ministerstvo kultury. Rovněž oblast územního plánování, která patřila pod ministerstvo výstavby a stavebnictví, přešla do pravomoci MŽP. Po svém vzniku začalo MŽP zřizovat odborné instituce a kontrolní orgány, které působí v oblasti životního prostředí.

Zákonem č. 388/1991 Sb. nově vznikl **fond tvorby a ochrany životního prostředí**, jehož součástí se staly dřívější fond vodního hospodářství a fond ochrany ovzduší. Příjmy fondu tvoří úplaty za vypouštění škodlivých látek do ovzduší, odvody za odnětí zemědělské půdy a poplatky za ukládání odpadů (Dohnal, Černý 2003). Výdaje fondu tvoří finanční podpory poskytované podle směrnice Ministerstva životního prostředí. Jedná se například o dotace a zvýhodněné půjčky.

Pod působností MŽP jsou od roku 1992 i **Správy národních parků a Správy chráněných krajinných oblastí** dle zákona č. 114/1992 Sb. Dříve tato správa podléhala národním výborům. Správy národních parků a CHKO vykonávají na svých územích správu v oblasti myslivosti a rybářství a právo hospodaření v lesích. Rovněž vypracovávají pro svá území plány péče (Dohnal, Černý 2003).

Od roku 1995 působí v oblasti ochrany přírody **Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky - AOPK**. Agentura byla nástupcem Státního ústavu ochrany přírody. APOK zajišťuje vedení ústředního seznamu ochrany přírody a fondu pozemků ve zvláště chráněných územích, vydává stanoviska a expertní posudky pro orgány státní správy. Dále zajišťuje inventarizaci a plány péče o chráněná území a odbornou vědeckou a znaleckou činnost v oblasti ochrany přírody (Deset let péče o životní prostředí v České republice 2000).

Z Ústavu tvorby a ochrany krajiny vznikl **Český ekologický ústav**, který má kromě monitoringu životního prostředí a zpracovávání podkladů pro výkon státní správy za úkol ekologickou výchovu a osvětu a také dobrovolné nástroje ochrany životního prostředí (Deset let péče o životní prostředí v České republice 2000). V roce 2005 byla z Českého ekologického úřadu vytvořena **Česká informační agentura životního prostředí**. Hlavním posláním CENIA je shromažďování, hodnocení interpretace a poskytování informací o životním prostředí. V současnosti je CENIA kontaktním místem Evropské agentury pro životní prostředí.

Rovněž Český hydrometeorologický ústav, Česká technická inspekce ochrany ovzduší a Česká vodohospodářská inspekce byly nově podřízeny MŽP dle kompetenčního zákona č. 173/1989 Sb.

V roce 1991 byla zákonem č. 282/1991 Sb. zřízena Česká inspekce životního prostředí. Orgány inspekce dozírají na dodržování právních předpisů. Současně dbají o odstraňování nedostatků a ukládají vhodná opatření k nápravě. V době svého vzniku měla pouze složkou ochrany lesa. V roce 1991 a 1992 k ní byly připojeny bývalá Česká technická inspekce ochrany ovzduší a Česká vodohospodářská inspekce (Soukup, 1998).

3.2 Legislativa

V porevolučním období byla legislativa ČR výrazně ovlivněna přijímáním úmluv sjednaných v rámci UNEP. Zatímco před revolucí Česká republika přistoupila pouze k podepsání Vídeňské úmluvy, nyní je součástí více než deseti úmluv v rámci programu. Tvorbu legislativy dále ovlivnil vstup do Evropské unie. Národní legislativa nesmí odporovat právním předpisům EU, což bylo jednou z podmínek při vstupu.

3.2.1 Mezinárodní legislativa

Česká republika je smluvní stranou několika desítek environmentálních smluv. Tyto smlouvy jsou nejčastěji sjednávány v rámci mezinárodních organizací. ČR přijetím

mezinárodních smluv přispívá k řešení environmentálních problémů v souladu s Implementačním plánem Světového summitu o udržitelném rozvoji (Ministerstvo životního prostředí (nedatováno)).

V rámci OSN je Česká republika součástí programu pro životní prostředí UNEP. Tento program je hlavním koordinátorem v oblasti sjednávání mezinárodních smluv v environmentální oblasti. Před revolucí se stala Česká republika smluvní stranou Vídeňské úmluvy. V současnosti je ČR v rámci UNEP zapojena do více než deseti úmluv. Jsou to například:

- Úmluva o ochraně stěhovavých druhů a volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)
- Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů
- Úmluva o biologické rozmanitosti
- Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin
- Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování
- Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech

Od roku 1993 je ČR smluvní stranou Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu. Je to mnohostranná úmluva o ochraně klimatického systému Země. Zahrnuje vyjednávání o snižování emisí skleníkových plynů. K úmluvě byl v roce 1997 přijat Kjótský protokol, ve kterém je závazné do roku 2012 snížit emise skleníkových plynů o nejméně 5,2% ve srovnání s rokem 1990 (Ministerstvo životního prostředí (nedatováno)). Česká republika tento závazek naplnila. V roce 2020 nahradí Kjótský protokol nová globální dohoda o klimatu, která byla uzavřena na konferenci v Paříži v roce 2015. Podle dohody má být oteplování udrženo pod dvěma stupni Celsia (Bydžovská 2015).

Při vstupu do EU musela Česká republika přijmout její environmentální politiku. V přípravném období byly upravovány jednotlivé zákony tak, aby odpovídaly právnímu systému EU. Právní systém EU rozlišuje dva základní typy právních předpisů – nařízení a směrnice. Nařízení jsou platná v celé EU od okamžiku jejich přijetí, zatímco směrnice obsahují pravidla, která musí jednotlivé státy převést do svého vnitrostátního práva (Generální ředitelství Evropské komise pro životní prostředí (nedatováno)). Právní

předpisy EU mají stejnou platnost jako vnitrostátní právo. V roce 2003 Evropská komise konstatovala, že Česká republika stále potřebuje v několika oblastech dokončit právní harmonizaci, ale v zásadě splňuje požadavky environmentální legislativy (Baun 2013). Velká část environmentální legislativy se týká sítě Natura 2000. Vytvoření sítě Natura 2000 se týkají dva nejdůležitější právní předpisy:

- Směrnice 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků
- Směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Požadavky obou směrnic jsou do národní legislativy implementovány prostřednictvím zákona č. 114/1992 Sb.

Jedním z nařízení EU je č.1221/2009o dobrovolné účasti organizací v systému Společenství pro environmentální řízení podniků a audit. EMAS má formu nařízení a je platný pro všechny státy EU. Závazný je pouze pro organizace, které se ho dobrovolně rozhodnou zavést.

3.2.2 Národní legislativa

Počátkem roku 1990 byly formulovány první environmentální dokumenty informující o stavu životního prostředí orientace státní politiky. Jednalo se o Modrou knihu a Duhový program. V letech 1989 až 1992 byl vytvořen základ nového systému environmentální legislativy. Právní řád obsahoval úpravu státní správy, jednotlivých složek životního prostředí a kontroly. Nově upravoval i oblasti životního prostředí, kterým doposud právní úprava chyběla – odpady (Ritschelová 2006). Nejvýznamnější právní předpisy tohoto období byly například:

- č. 238/1991 Sb. o odpadech
- č. 311/1991 Sb. o státní správě v odpadovém hospodářství
- č. 62/1992 Sb. o poplatcích za uložení odpadů
- č. 282/1991 Sb. o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa
- č. 17/1992 Sb. o životním prostředí

- č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny
- č. 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu
- č. 289/1995 Sb. o lesích
- č. 123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí

Velmi významný je zákon o právu na informace o životním prostředí, jelikož v předchozím období nebyly údaje o stavu životního prostředí veřejně přístupné a informace o katastrofálním znečištění životního prostředí a jeho vlivu na zdravotní stav obyvatel se považovaly za utajené (Kružíková 2009). V současnosti je obecně právo na informace o životním prostředí zajištěno ještě zákonem č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, dále je toto právo garantováno Listinou základních práv a svobod.

Výraznou změnou prošla oblast ochrany přírody a krajiny. Dřívější zákon o státní ochraně přírody č.40/1956 Sb., byl po třiceti šesti letech nahrazen. V době vzniku nového zákona byl již starý a málo účinný. Také mu chyběla sankční ustanovení. Nový **zákon č. 114/1992 Sb.** obsahuje 93 paragrafů (dřívější zákon jich měl jen 21), které upravují kategorie chráněných území a také odpovědnost na úseku ochrany přírody, ve které jsou stanoveny i sankce.

Zákon o životním prostředí nově již vychází z principu trvale udržitelného rozvoje. Zákon stanovuje základní zásady ochrany životního prostředí a povinnosti právnických a fyzických osob při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí.

V roce 1995 se dostalo nové právní úpravy lesům. Nový **zákon o lesích** ruší dosavadní zákony z roku 1977. Účelem zákona je „*stanovit předpoklady pro zachování lesa, péče o les a obnovu lesa jako národního bohatství tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí.*“

V roce 1995 byla schválena nová státní politika životního prostředí s cílem dosáhnout do roku 2005 zlepšení životního prostředí na srovnatelnou úroveň s ostatními státy Evropy (Bízek 2005).

Od roku 1998 byla environmentální politika České republiky ovlivněna přípravou na vstup do EU. Následovala druhá vlna environmentální legislativy. Dosavadní předpisy upravující jednotlivé složky životního prostředí byly nahrazeny novými a

přibyly i nové právní předpisy upravující dosud nepokryté oblasti. Následuje přehled základních předpisů environmentálního práva:

- č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí
- č. 254/2001 Sb. o vodách
- č. 274/2001 Sb. o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu
- č. 185/2001 Sb. o odpadech
- č. 477/2001 Sb. o obalech
- č. 76/2002 Sb. o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování
- č. 86/2002 Sb. o ochraně ovzduší
- č. 78/2004 Sb. o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty

Zákon o vodách ruší dosavadní Vodní zákon z roku 1973. Účelem zákona je *„chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování i zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a zajistit bezpečnost vodních děl.“*

Další environmentální legislativa obvykle zpracovává předpisy a nařízení vyplývající z legislativy Evropské Unie nebo plyne z podepsání mezinárodních úmluv.

Celý proces transpozice práva na vstup do EU byl ukončen v roce 2003 s tím, že České republice byla Evropskou komisí přiznána přechodná období na vyřešení nakládání s obaly, čištění městských odpadních vod a emise oxidu siřičitého u dvou spalovacích zařízení (Bízek 2005).

V roce 2004 byla schválena nová Státní politika životního prostředí platná do roku 2010. Cílem státní politiky bylo zastavení poklesu biodiverzity, udržitelné využívání zdrojů a důslednější nakládání s nebezpečnými odpady, ochrana klimatického systému Země a omezení dálkového přenosu znečištění ovzduší (Ministerstvo životního prostředí 2004).

V roce 2004 přijala česká republika zákon č. 100/2004 Sb., **o obchodování s ohroženými druhy**. Zákon vychází z Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin.

Ze směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí vyšel v roce 2008 zákon **o předcházení ekologické újmy a o její nápravě**.

V současnosti je platná Státní politika životního prostředí pro roky 2012 až 2020. Má za cíl předcházet vzniku odpadů, snížit úroveň znečištění ovzduší, ochranu a posílení ekologických funkcí krajiny. V roce 2015 proběhlo střednědobé vyhodnocení se závěrem, že ČR nadále plní cíle a konstatuje, že zlepšování kvality životního prostředí se v tomto období velmi zpomalilo (Ministerstvo životního prostředí 2015).

3.3 Přístup k ochraně přírody a krajiny

V předrevolučním období převládal v oblasti ochrany krajiny konzervační přístup, který je nyní nahrazen přístupem aktivním. Tento přístup se snaží o aktivní zapojení místního obyvatelstva do správy chráněných území. V oblasti ochrany přírody jsou nejdůležitější administrativní nástroje, které zahrnují platnou legislativu. Legislativa oproti předrevolučnímu období obsahuje mezinárodní úmluvy⁵ a právní úpravy Evropských společenství⁶. Dále se odvíjí od vnitrostátních zákonů, především zákonu o ochraně přírody a krajiny (Pecl 2010). Institucionální zajištění ochrany přírody zabezpečují Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správy národních parků a Správy chráněných oblastí, tyto instituce zajišťují monitoring stavu ekosystémů.

Zákon č.114/92 Sb. se nově zabývá i obecnou ochranou přírody. Podle zákona dále došlo ke změnám v názvu v oblasti kategorizace maloplošných chráněných území. Státní přírodní rezervace byly nahrazeny označením Národní přírodní rezervace. Chráněné parky a zahrady, chráněné studijní plochy a chráněná naleziště již v novém zákoně nejsou. Jednotlivé lokality byly přeřazeny do jiných druhů chráněných území. Současná chráněná maloplošná území jsou:

⁵Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat, Evropská úmluva o krajině a další

⁶Směrnice Rady o ochraně volně žijících ptáků a směrnice Rady o ochraně přírodních stanovišť

- Národní přírodní rezervace
- Přírodní rezervace
- Národní přírodní památky
- Přírodní památky

Tabulka č. 2: Vývoj postupného budování chráněných území v České republice do roku 2019 (upraveno: Friedl 1991, AOPK 2019)

Rok	Národní parky		CHKO		Ostatní chráněná území		Celková rozloha (ha)	Podíl k rozloze ČR (%)
	Počet	Rozloha (ha)	Počet	Rozloha (ha)	Počet	Rozloha (ha)		
1991	3	111 120	24	1 042 365	1291	67 427	1 220 912	15,49
2019	4	1 191 051 388	26	11 374 673 564	2612	1 118 944 052	13 201 446 605	16,72

Po vstupu ČR do EU se začala vytvářet soustava Natura 2000, která chrání druhy a přírodní stanoviště významná z pohledu EU, a to prostřednictvím evropsky významných lokalit a ptačích oblastí (Pecl 2010). Ptačích oblastí je na území ČR v současné době 41 a Evropsky významných lokalit 1112.

3.4 Politika nakládání s odpady

Odpadová politika České republiky prošla v posledních dvaceti letech výraznou změnou, především z důvodu vzniku odpadové legislativy. Prvním zákonem, který upravoval odpady, byl zákon č. 238/1991 Sb., o odpadech, na který navázala řada prováděcích předpisů. Do té doby byla tato oblast řešena pouze okrajově, například v zákoně o vodách. Z důvodu vstupu do EU vyšel v roce 1997 nový zákon o odpadech č. 125/1997 Sb., který byl dalším krokem k přiblížení se předpisům EU a Basilejské úmluvy (Koudelová 1999). V současné době je platný zákon o odpadech č. 185/2001 Sb. Zákon stanovuje práva a povinnosti osob v oblasti odpadového hospodářství, klade důraz na předcházení vzniku odpadů a prosazuje základní principy ochrany životního prostředí a zdraví lidí při nakládání s odpady (Ministerstvo životního prostředí (nedatováno)).

Kromě administrativních nástrojů pracují v odpadovém hospodářství i nástroje informační, což jsou například strategické plány odpadového hospodářství. Z dobrovolných nástrojů uplatňovaných v ČR jsou programy EMAS, Národní program čistší produkce a Národní program environmentálního značení. Podle plánu odpadového hospodářství (2015) jsou nejrozšířenější dobrovolné nástroje certifikace systému environmentálního řízení – EMS podle mezinárodní normy ISO 14001 nebo systému EMAS.

Dle dat Českého statistického úřadu (2018) je před konečným odstraněním odpadu snaha o jeho využití. Odpad se využívá k výrobě energie, k zasypávání nebo ke kompostování. Konečné odstranění odpadu je zajištěno skládkováním nebo spalováním. Za rok 2017 bylo 45,4% odpadu odstraněno na skládkách. Na území ČR je přes 150 skládek. Spalovny komunálního odpadu jsou v ČR čtyři.

Dle zákona č. 185/2001 Sb. musí původce odpadu, právnická osoba nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání, zařazovat odpad podle katalogu odpadů, což vyřešilo dřívější otázku evidence odpadů.

Způsob nakládání s vyhořelým jaderným palivem nyní řeší atomový zákon č. 263/2016 Sb., který stanovuje Správu úložišť radioaktivních odpadů zodpovědnou za bezpečné uložení všech jaderných odpadů v ČR.

4 Environmentální management

V environmentální politice je snaha postupně přecházet od nápravných opatření k prevenci a od administrativních nástrojů k ekonomickým a dobrovolným nástrojům. Dobrovolné nástroje jsou součástí Státní politiky životního prostředí, jsou podporovány a realizovány prostřednictvím Ministerstva životního prostředí. Preventivní zaměření dobrovolných nástrojů přispívá k realizaci udržitelného rozvoje. Dle Ministerstva životního prostředí je uplatňování dobrovolných nástrojů v praxi podporováno formou národních programů, což jsou:

- EMAS – Program systému environmentálního řízení a auditu
- Environmentální účetnictví
- Environmentální značení
- Šetrná veřejná správa
- Dobrovolné dohody

System environmentálního managementu slouží k integraci environmentálních zájmů do každodenního fungování organizace. Dle normy ISO 14001 je systém environmentálního managementu součástí „*celkového přesahujícího systému managementu, který zahrnuje organizační strukturu, plánovací činnost, odpovědnost, metody, postupy, procesy a zdroje pro vývoj, implementaci, plnění, zhodnocení a udržení environmentální politiky.*“

Organizace musejí plnit platnou environmentální legislativu, kromě toho ale mohou přijímat dobrovolné environmentální nástroje, které pomáhají při snižování negativních dopadů organizace na životní prostředí. Organizacím je doporučováno zavést System environmentálního managementu EMS (Štěpánková 2011).

EMS se zaměřuje na identifikaci dopadů na životní prostředí, hospodárné využívání zdrojů, omezení emisí, eliminace havárií a vytvoření podmínek k bezpečnosti práce. Přínosy environmentálního managementu lze spatřovat například ve snížení spotřeby surovin a energií, zlepšení image organizace nebo usnadnění vstupu na nové trhy (Štěpánková 2011).

Organizace může přistoupit k zavedení environmentálního managementu několika způsoby. Přijetím systému EMAS nebo pomocí normy ISO 14001. Oba systémy slouží pro certifikaci podniku nezávislou třetí stranou a lze je využít jak v soukromých, tak ve veřejných organizacích. Organizace také mohou zavést EMS neformálně, bez certifikace nezávislé třetí strany (Ministerstvo životního prostředí (nedatováno)).

4.1 EMAS

Systém ekologického řízení a auditu je jedním z dobrovolných nástrojů ochrany životního prostředí. Má za úkol pozitivně motivovat organizace k odpovědnému přístupu. EMAS byl zřízen Evropskou unií a vstoupil v platnost v roce 1995. Právní rámec pro systém EMAS je nařízení Evropského Parlamentu a rady č. 1221/2009 o dobrovolné účasti organizací v systému Společenství pro environmentální řízení podniků a auditu. Působnost EMAS platí na území členských zemí EU (Ministerstvo životního prostředí (nedatováno)).

Na národní úrovni EMAS funguje v České republice od roku 1998, kdy bylo vydáno usnesení vlády České republiky č. 466/1998 o schválení Národního programu zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí. Chod programu EMAS zabezpečuje Ministerstvo životního prostředí a CENIA. CENIA také poskytuje certifikaci (Česká informační agentura životního prostředí (nedatováno)).

Program mohou využívat všechny organizace s vlivem na životní prostředí a jeho zavedení je platné pro celý areál organizace. Úvodní environmentální přezkoumání je povinné a musí být zveřejněny dokumenty Environmentální politiky a Prohlášení o stavu životního prostředí.

4.2 Norma ISO 14001

Norma ISO14001 je mezinárodně uznávaná norma, jejímiž ustanoveními se může řídit kterákoli světová organizace. Je to jedna z možností, jak zavést systém environmentálního managementu. V roce 1992 byly zahájeny práce na normách řady ISO a v roce 1996 vstoupila v platnost první norma 14001:1996. Aktuální revidovaná verze se označuje ISO 14001:2015. Norma se zabývá principy řízení dokumentace, lidských zdrojů, infrastruktury, zavádí procesy komunikace s úřady a veřejností, měření výkonnosti procesů a také interní audity za účelem získání zpětné vazby (Česká informační agentura životního prostředí (nedatováno)).

Legislativní rámec pro zavádění environmentálních systémů řízení podle ISO 14001 není stanoven. Certifikace je prováděna více společnostmi například:

- AZ Cert EU s.r.o
- BEST QUALITY, s.r.o
- BUREAU VERITAS CHZECH REPUBLIC, spol. s.r.o.
- CERT-ACO, s.r.o.
- CertEQ International, spol. s.r.o
- CERTLINE, s.r.o
- CQS – Sdružení pro certifikaci systémů jakosti
- DEKRA CZ a.s.

K zavedení systému se používá příručka environmentálního managementu nebo lze využít poradenství, které poskytují některé společnosti jako například: INSPEKT-SERVIS, s.r.o, AUROS PB s.r.o – manažerské poradenství, MBK Consulting s.r.o, SUSS Constulting s.r.o. Zavést environmentální management dle normy ISO 14001 lze do všech typů organizací, a to pro celou organizaci nebo i ekonomicky samostatně oddělené části organizace. Není vyžadováno úvodní environmentální přezkoumání, nicméně je doporučováno. Pro veřejnost musí být přístupná environmentální politika firmy, ale není vyžadováno environmentální prohlášení (Česká informační agentura životního prostředí (nedatováno)).

5. Společnost MAGNETON a.s. a její přístup k životnímu prostředí

Firma Magneton byla založena v roce 1926 jako továrna na elektromagnetické zapalování. Magneton je akciová společnost, která využívá model řízení v čele s dozorčí radou a představenstvem. Předsedou představenstva je Ing. Jaroslav David, předsedou dozorčí rady Zdeněk Zlámal. Za představenstvem a dozorčí radou stojí ředitel společnosti Ing. Cesar Baron, který vede ředitele jednotlivých úseků. Firma je rozdělena na úsek obchodu, úsek nákupu, technický úsek, ekonomický úsek, úsek jakosti a výrobní úsek. Úsek jakosti zahrnuje i oddělení životního prostředí.

V současné době tvoří hlavní program firmy především startéry a alternátory a náhradní díly pro startéry a alternátory. Společnost je rozdělena na několik závodů, jako jsou závody elektro-příslušenství, závod povrchových úprav a další. Výrobky firmy Magneton jsou dodávány do téměř padesáti zemí. V současnosti jsou největšími zákazníky firmy Bosch a Thermo King. Součástí výrobního programu jsou také služby v oblasti povrchových úprav.

Firma Magneton nyní zaměstnává 247 zaměstnanců na různých pozicích v různých profesích. Největší kategorii tvoří výrobní dělníci – elektromechanici, obráběči a obsluha galvanických linek, dále pracovníci údržby, seřizovači a skladníci. V oblasti technicko-hospodářské firma zaměstnává 85 zaměstnanců.

Společnost vznikla v roce 1926 jako továrna na elektromagnetické zapalovače místním konstruktérem Janem Kvapilem. V roce 1942 zakoupila firma budovu na Hulínské ulici v Kroměříži, kde firma sídlí dodnes. V roce 1945 byla firma znárodněna a začleněna do podnikového ředitelství Pal, které shromažďovalo výrobce příslušenství motorových vozidel. Firma fungovala jak PAL-Magneton až do roku 1994, kdy byla založena jako akciová společnost Magneton a.s. Od roku 2010 majetek firmy převzala společnost Rovina Group a.s. (Šlancarová 2016).

Firma sídlí v okrajové části města Kroměříž, na ulici Hulínská. V této oblasti se nacházejí i další průmyslové budovy a jen malý počet obytných domů.

Obrázek č. 1: Umístění firmy Magneton a.s. (upraveno, převzato z: <https://www.google.cz/maps/@49.3063043,17.4051638,951m/data=!3m1!1e3>, navštíveno 10.4. 2019)

Obrázek č. 2: Aktuální podoba firmy Magneton (Kroměříž, Hulínská)

Stará ekologická zátěž

Při insolvenční v roce 2010 bylo zjištěno znečištění podzemních vod a zemin v prostorách staré galvanovny. Sanace vod již proběhla a nyní probíhá likvidace škod na půdě. Financování je zajištěno smlouvou s Fondem národního majetku.

5.1 Zavádění environmentálního managementu

System environmentálního managementu má ve firmě již dlouhou tradici. První certifikace dle normy ISO 14001 byla udělena v roce 2006 certifikační společností ITC Zlín. Důvodů pro zavedení environmentálního managementu bylo několik. Firma si je dobře vědoma svého vlivu na životní prostředí, a tak mezi hlavní důvody patřila snaha minimalizovat dopady na životní prostředí. Dalším důvodem bylo zvýšení konkurenceschopnosti, neboť mezi dřívější hlavní klienty patřila firma Škoda Auto v Mladé Boleslavi, která vyžadovala zavedení EMS.

Před samotným zavedením EMS provedla firma v roce 2005 úvodní přezkoumání, při kterém nebyly zjištěny žádné překážky, které by znemožňovaly udělení certifikace. Úvodní přezkoumání měly na starost referentky životního prostředí firmy. K zavedení EMS nebylo využito žádné poradenské firmy, díky vyškoleným zaměstnancům byla firma schopná si zavést EMS sama. Základním dokumentem, kterým se firma řídila, byla Příručka environmentálního managementu.

K zavedení EMS do firmy bylo potřeba stanovit environmentální politiku firmy. Ta obsahuje závazné cíle firmy v oblasti ochrany životního prostředí. Environmentální politika odráží závazek vedení společnosti, který je ve shodě s příslušnými požadavky právních i jiných předpisů.

Od roku 2015, kdy byla aktualizována norma ISO 14001, neexistuje představitel pro EMS. Podle příručky EMS podle ISO 14001:2015 *„odpovědnost za řízení organizace v oblasti ochrany životního prostředí nese nejvyšší člen vrcholného vedení (ředitel organizace). Ten musí vhodně rozdělit a delegovat definované odpovědnosti na odborné zaměstnance organizace a definovat pro jednotlivé klíčové zaměstnance organizace úkoly a jejich postavení v systému environmentálního managementu.“* Ve firmě Magneton má odpovědnost za environmentální dokumentaci a její zveřejňování,

sledování platné legislativy, interní audity a hodnocení souladu referent životního prostředí.

5.2 Vliv firmy na životní prostředí

Mezi největší přímé environmentální dopady společnosti Magneton patří:

- Spotřeba primárních zdrojů (elektrická energie, voda)
- Produkce odpadů a nebezpečných odpadů
- Produkce odpadních vod
- Vypouštění emisí do ovzduší

Povinností firmy dle normy ISO 14001 je vést dokumentaci environmentálních aspektů⁷. Firma vede a udržuje registr environmentálních aspektů, který se každý rok aktualizuje a vyhodnocuje, neboť se mění i platná legislativa, s níž je vyžadován soulad. Kvůli přehlednosti má firma vedenou dokumentaci environmentálních aspektů zvlášť pro každý závod a dokumenty jsou vyvěšeny v dílnách, kde zaměstnanci stvrzují svou informovanost podpisem. Do registru přímých environmentálních procesů jsou zaznamenány všechny činnosti firmy Magneton a hodnocení jejich dopadů. Je zde zaznamenána i právní úprava, která se na daný aspekt vztahuje.

Firma hodnotí své environmentální aspekty a zajišťuje jejich vedení tak, aby mohla minimalizovat škody na životním prostředí. Před zahájením nové činnosti je provedena identifikace environmentálních aspektů a přezkoumání právních požadavků.

Společnost má uzavřenou smlouvu s Vodovody a kanalizacemi a.s. na dodávku pitné vody a odvádění a čištění odpadních vod. Přímo v místě firmy se nachází ještě neutralizační stanice, která zpracovává odpadní vody z procesu povrchových úprav.

V místě svého působení produkuje firma různé druhy odpadu. Část odpadu (kovy) společnost prodává a nevyužitelné složky odpadu jsou předávány specializovaným firmám, které jsou oprávněné k nakládání s odpady. Nakládání s obaly je řešeno smlouvou se společností EKO-KOM.

⁷Environmentální aspekt znamená vliv činností společnosti na životní prostředí.

Při činnosti firmy vznikají emise. Společnost proto neustále měří množství emisí v ovzduší a zkoumá, zda je v souladu se zákonnými normami.

Firma se snaží ovlivnit i nepřímé aspekty své činnosti, ke kterým patří činnost dodavatelů a činnosti spojené s likvidací výrobků. Dodavatelé společnosti musejí souhlasit s dodavatelským manuálem, ve kterém souhlasí s vytvářením a udržováním postupů s minimálním dopadem na životní prostředí.

5.3 Environmentální cíle firmy

Společnost vytváří, zavádí a udržuje environmentální cíle. Po jejich stanovení a přezkoumání se vychází z vyhodnocené významnosti environmentálních aspektů, zohlednění právních a jiných požadavků, kterým společnost podléhá. Rovněž jsou zvažována rizika a příležitosti, technologické a finanční požadavky a názory zainteresovaných stran.

Přiřazená významnost environmentálního aspektu a jeho dopadu je důležitým ukazatelem v procesu stanovení cílů a cílových hodnot.

Dle dokumentu Environmentální politika Magneton a.s, je *„cílem společnosti systémovým přístupem dosáhnout a udržovat v oblasti ochrany životního prostředí takové řídicí a organizační úrovně, který dovolí minimalizovat negativní vliv činnosti na životní prostředí.“* V environmentální politice firmy jsou dále stanoveny obecné cíle, které jsou závazné pro všechny zaměstnance. Společnost se zavazuje:

- Plnit právní i jiné požadavky, které se na společnost vztahují
- Vyžadovat plnění právních předpisů a zásad na ochranu životního prostředí od všech zaměstnanců, ale také firem, které vykonávají činnosti v areálu společnosti
- Udržovat a neustále zlepšovat systém environmentálního managementu
- Snižovat rozsah environmentálních dopadů z činností a služeb společnosti
- Při vývoji výrobků a technologií zohledňovat jejich vliv na životní prostředí

- Stávající konstrukce a technologie upravovat a nahrazovat tak, aby byly používány látky šetrnější k životnímu prostředí
- Při hospodaření s energiemi, surovinami, chemickými látkami a směsemi pracovat šetrně a bezpečně
- Provádět pravidelný výcvik a vzdělání všech osob ve společnosti z oblasti životního prostředí
- Neustále zlepšovat ochranu životního prostředí a prevenci znečišťování
- Obnovou technologických zařízení a zlepšováním tepelně technických vlastností budov se podílet na snižování produkce skleníkových plynů
- Pravidelně vyhodnocovat účinnost EMS, přezkoumávat environmentální cíle a stanovovat takové, které povedou k neustálému zlepšování životního prostředí
- Minimálně jednou za rok přezkoumávat a revidovat politiku EMS v souvislosti s měnícími se podmínkami

Z obecných cílů, které jsou závazné pro všechny zaměstnance firmy, vycházejí i cíle konkrétní, které jsou vždy vytyčeny pro některou z oblastí činnosti firmy.

Schválení cílů a plánovaných opatření je prováděno vedením společnosti. Cíle jsou rozpracovány do jednotlivých opatření vždy na daný rok. Cíle obsahují postupné kroky a úkoly vedoucí k realizaci. U každého cíle je stanovena odpovědná osoba, termín plnění a hodnocení výsledku.

Revize cílů probíhají po každém čtvrtletí, kdy se plán cílů průběžně aktualizuje a vyhodnocuje. Na konci roku probíhá závěrečné vyhodnocení plnění cílů. Některé cíle, které se týkají například rekonstrukcí a výstavby jsou však dlouhodobé a jejich plnění trvá déle než jeden rok, přesunují se tedy do dalšího období. Aktuální dlouhodobé cíle firmy Magneton jsou například:

- Rekonstrukce neutralizační stanice
- Změna napojení kanalizace na veřejnou síť
- Výstavba nové galvanické linky

Pro veřejnost jsou dostupné cíle stanovené pouze v Environmentální politice, která je umístěna na webu firmy. Pro zaměstnance jsou dostupné veškeré cíle firmy na intranetu.

5.4 Náklady na EMS

Firma Magneton pravidelně sleduje a vyhodnocuje náklady na EMS. Náklady jsou každoročně vyčísleny v dokumentu Přezkoumání vedením. Do nákladů na EMS ve firmě Magneton patří například:

- Periodické audity
- Likvidace opadů
- Měření emisí ovzduší a odpadních vod
- Odběr povrchové vody
- Sběr a recyklace obalových odpadů společností EKO-KOM
- Monitoring skládky v Kotojedech⁸
- Náklady na školení zaměstnanců

Firma nevyužívá finanční podpory z veřejných fondů, veškeré náklady spojené s EMS si hradí sama.

5.5 Systém environmentálního řízení

Při udržování a zdokonalování EMS se společnost řídí závaznými předpisy a jinými požadavky.⁹ Společnost má vytvořený systém identifikace právních a jiných požadavků. Sledování právních požadavků a jejich změn zajišťuje společnosti pracovník zodpovědný za oblast životního prostředí. Registr právních požadavků je veden v elektronické podobě na intranetu a je průběžně aktualizován, nejméně jednou ročně.

Vedení a vedoucí pracovníci jednotlivých úseků jsou o změnách v legislativě informováni elektronickou formou prostřednictvím intranetu nebo sdělením na poradách a školeních.

⁸Na skládku v Kotojedech se dříve vyvážel kal z neutralizační stanice

⁹Rozhodnutí a pravidla příslušného průmyslového odvětví

Audity

Ve firmě probíhá jednou ročně Interní audit, který má na starosti referent životního prostředí. Interní audit je prostředkem k zjištění, jestli je EMS správně zaveden a jestli je v souladu s požadavky normy. Je prováděn dle Plánu interních auditů EMS. Na základě zjištění z auditu je vypracována Zpráva o shodě nebo neshodě. Zpráva je dále předána odpovědnému pracovníkovi, který doplní příčinu případné neshody a stanoví opatření s termínem realizace. Hodnocení výsledků z auditů je součástí zprávy pro přezkoumání vedením.

Externí audity jsou kontroly realizované externí stranou společnosti. Jedná se obvykle o certifikační firmu. Externí audity se konají každý rok, kromě roku, kdy je prováděn recertifikační audit. Recertifikační audit ve firmě Magneton proběhl naposledy v roce 2016 a další bude probíhat na podzim letošního roku. Závěrečná zpráva z externího auditu je vždy projednávána na poradě vedení společnosti.

Dokumentace

Základním dokumentem, který popisuje systém zabezpečení životního prostředí a požadavků EMS ve společnosti je Příručka EMS. Příručka je závazný dokument pro všechny zaměstnance a je platná v celé společnosti. Příručka obsahuje politiku EMS a informace o významných environmentálních aspektech.

Řízení dokumentace podléhá Spisovému a skartačnímu řádu, ve kterém je stanoveno plánování, tvorba, aktualizace a archivace dokumentace. Podle Spisového a skartačního řádu se dokumenty týkající se životního prostředí musí skladovat po dobu deseti let. Do dokumentace jsou zahrnuty jak dokumenty v papírové podobě, tak dokumenty dostupné na intranetu. Veřejnosti jsou na webových stránkách firmy přístupné dokumenty Environmentální politika firmy, Certifikáty a Dodavatelský manuál.

Monitoring

Společnost má zavedené postupy pro monitorování a měření důležitých ukazatelů svého provozu a činností, které mohou mít významný dopad na životní prostředí. Měření a monitorování probíhá v termínech, které jsou stanoveny právními předpisy. V některých případech právní předpisy neurčují četnost měření. Tehdy je

monitorováno v termínech stanovených dle rozhodnutí státní správy nebo vedením společnosti. Firma Magneton provádí monitoring v oblastech:

- Povrchových, podzemních a odpadních vod
- Půdy
- Ovzduší
- Odpadů

Monitorování je zajištěno částečně vlastními pracovníky, externě je zajištěno měření hluku.

Komunikace

Interní komunikace slouží k informování pracovníků společnosti o problematice životního prostředí, EMS, politiky EMS, cílů a opatření EMS. Dále pak k zjištěným nedostatkům z hlediska platné legislativy, vydaných rozhodnutí, nápravných opatření, případných stížností a podobně. Uvedená problematika je řešena formou porad nebo služebních sdělení elektronickou formou. Základním a důležitým komunikačním prostředkem firmy je používáný vnitropodnikový intranet.

Externí komunikace slouží k informování zainteresovaných stran o environmentálním chování organizace a zabezpečení styku se státní správou a kontrolních orgánů. Při jednání s orgány státní správy a dalšími externími stranami v oblasti životního prostředí zastupuje společnost ředitel společnosti nebo na základě písemného pověření pracovník odpovědný za oblast životního prostředí.

Školení

Školení v oblasti EMS se musí zúčastnit každý nový zaměstnanec firmy. Firma zpracovává Program vstupního školení, v němž jsou začleněny environmentální cíle firmy a environmentální politika firmy. Každý zaměstnanec je jednou za 2 roky znovu proškolen, přičemž vedení firmy se doškoluje průběžně formou samostudia. Součástí proškolení jsou i nácviky havarijních situací.

Požadavky na školení EMS jsou zpracovány v celoročním Plánu školení společnosti a jsou realizovány personálním střediskem.

Diskuze

Vznik environmentální politiky České republiky započal podobně jako ve světě v 50. letech minulého století. Od té doby prošla značným rozvojem. Zvláště významné období ve vývoji je rok 1989, kdy se zcela změnil koncept národní environmentální politiky. Kromě řešení problémů jednotlivých složek životního prostředí se začala klást pozornost na institucionální zajištění a environmentální plánování. Environmentální politika ČR se postupně začala přizpůsobovat environmentální politice Evropské unie. Největším rozvojem prošla environmentální legislativa, která začala pokrývat nová odvětví. V oblasti ochrany přírody a krajiny došlo k zvětšení územní ochrany a vůbec poprvé se odpadové hospodářství začlenilo do národní politiky.

Společnost Magneton má EMS podle normy ISO 14001 zavedený již od roku 2006 a hodnotí ho převážně kladně. Za hlavní výhody považuje zvýšení konkurenceschopnosti a zlepšení image vůči veřejnosti. Jako nevýhodu firma uvádí velké množství administrativy. Z analýzy environmentálního managementu bylo zjištěno přehledné vedení dokumentace systému environmentálního řízení. Dokumentace je vedená v programech Microsoft Excel a Word a je vkládána do interního systému. Dále bylo zjištěno důsledné vedení Registru právních požadavků a jeho pravidelná aktualizace.

Pro získání nezbytných informací byla zvolena metoda strukturovaného rozhovoru, která se ukázala jako přínosná, nicméně některými dotazy jsem se dotkla citlivých dat firmy, která mi následně nebyla zpřístupněna. V ostatních ohledech mi vedení firmy i zaměstnanci poskytli veškeré potřebné informace.

Závěr

V první kapitole práce je popsán vznik environmentální politiky ve světě, v Evropské unii a také vznik národní environmentální politiky. Další kapitoly se věnují popisu vývoje národní environmentální politiky s důrazem na změny po roce 1990. Práce dále zkoumá působení Evropské unie a OSN na legislativní změny v oblasti životního prostředí.

Praktická část práce je zaměřena na implementaci zákonných opatření do podnikové sféry a dobrovolné nástroje environmentální politiky. Dle mého názoru má již mnoho podniků výborný přístup k ochraně životního prostředí a stále více organizací využívá systém environmentálního managementu. Firma Magneton, která byla předmětem mého zkoumání má EMS zavedený již od roku 2006 dle normy ISO 14001 a svědomitě plní její požadavky.

V práci jsem nejprve poskytla popis společnosti a její lokalitu, organizační strukturu, zaměstnance a historii. Dále jsem se zaměřila na průběh zavádění EMS do společnosti a na uplatňování aktuální environmentální legislativy.

Při zpracování bakalářské práce jsem zjistila mnoho zajímavých skutečností z oblasti řízení ochrany životního prostředí a také jsem získala přehled o historickém vývoji environmentální politiky.

Seznam použité literatury

KNIŽNÍ ZDROJE:

Deset let péče o životní prostředí v České republice: sborník dokumentů. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2000, ISBN 80-7212-137-5.

DOHNAL, Vítězslav, ČERNÝ, Pavel. Stát, kraj, obec a občan při ochraně životního prostředí. Beno: Ekologický právní servis, 2003, ISBN: 80-86544-04-4.

ECCLESTON Charles. Global enviromentalpolicy. Boca Raton: CRC Press 2011, ISBN 978-1-4398-4767-1.

FRIEDL, Karel. Chráněná území v České republice. Praha: Informatorium, 1991. ISBN 80-85368-13-7.

JANČÁŘOVÁ, Ilona. Právo životního prostředí pro bakaláře. Brno: Masarykova univerzita, 2011, ISBN 978-80-210-5556-8.

JUKL, Marek. Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly, stručný přehled. Praha: Český červený kříž, 2005, ISBN 80-254-1792-1.

KRUŽÍKOVÁ, Eva. Právo životního prostředí. In: Bobek, M, Molek, P. Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví. Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita: Brno, 2009, ISBN 978-80-210-4844-7.

KUDELOVÁ, Kamila, Jitka JODLOVSKÁ a Bořivoj ŠARAPATKA. Odpady. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. ISBN 80-244-0046-4.

MADAR, Zdeněk. Řízení péče o životní prostředí v evropských státech. Praha: Academia, 1990. ISBN 80-200-0164-6.

MAREČEK, Jaroslav. Legislativa odpadového hospodářství. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2003. ISBN 80-7157-656-5.

MEZŘICKÝ, Václav, ed. Environmentální politika a udržitelný rozvoj. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-003-8.

MOLDAN, Bedřich. Ekologie, demokracie, trh. Praha: Informatorium, 1992, ISBN 80-85368-19-6.

MOLDAN, Bedřich, ed. Životní prostředí České republiky: vývoj a stav do konce roku 1989. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 1990, ISBN: 80-200-0292-8.

Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-85368-07-2.

PELC, František, ed. Aktualizace Státního programu ochrany přírody a krajiny České republiky. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 978-80-7212-532-6.

Politika životního prostředí EU: sedm tematických strategií. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2006. Planeta (Ministerstvo životního prostředí).

ŠANDEROVÁ, Jadwiga a Alena MILTOVÁ. Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: několik zásad pro začátečníky. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, ISBN 80-86429-40-7.

ŠEFLOVÁ, Jitka, ed. Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008, ISBN 978-80-86684-49-9.

ŠLANCAROVÁ, Martina, Karel CHLUD, Jaromír PAROBK a Josef ŠAMÁNEK. 90 let Magnetonu v Kroměříži 1926-2016. Kroměříž: Magneton, 2016. ISBN isbn978-80-88145-04-2.

TUHÁČEK, Miloš a Jitka JELÍNKOVÁ. Právo životního prostředí: praktický průvodce. Praha: Grada, 2015, ISBN 978-80-247-5464-2.

ČLÁNKY:

BELL, Michelle, DAVIS, Devra, FLETCHER, Tony. A retrospective assessment of mortality from the London smog episode of 1952: the role of influenza and pollution. *Environ. Health Perspect*, č. 112, s. 6-8, 2004

JEHLIČKA, Petr: Mezinárodní politika životního prostředí: konflikt mezi integrálním ekosystémem a fragmentárním systémem států? *Mezinárodní vztahy*, Ústav mezinárodních vztahů Praha, roč. 35, č.3, s. 18-35, 2000

KÁRA, Jan: Summit Země II výsledky a hodnocení, *Život. Prostor.*, roč. 31, č.6, s 285 – 287, 1997

MOLDAN, Bedřich: Svět 20 let po Summitu Země a proces Rio + 20. *Život. Prostor.*, roč. 45, č.6, s. 283 – 285. 2011

MOLDAN, Bedřich: World Environmental Summits. *Život. Prostr.*, roč. 41, č. 4, s. 173 – 177, 2007

NOVÁK, Miloslav: Otázky ochrany životního prostředí před a po roce 1968. *Regionální rozvoj mezi teorií a praxí*, Civitas per Populi, roč. 6, č.3, s 28-45, 2018

ŠTĚPÁNKOVÁ, Eva: Environmentální management a jeho přínosy organizaci. *Ekonomika a management*, č. 1, s. 85-92, 2011

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

BÍZEK: Environmentální politika v České republice. Konzervativismus.sk. 2005.
Dostupné z: www.konzervativismus.sk/upload/rk/Bizek.doc

BYDŽOVSKÁ, Marie: Klimatická konference: Česko podporuje cíle EU. 2015 In: euroskop.cz [online]. 30.11.2015 [cit. 12.3.2019] Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9002/26643/clanek/klimaticka-konference-cesko-podporuje-cile-eu/>

ČERNÍK, Bohumil: Právní úprava využívání odpadů v ČR v historických souvislostech. In: tretiruka.cz[online]. 16.7.2009 [cit. 25.2.2019] Dostupné z: <https://www.tretiruka.cz/news/pravni-uprava-vyuzivani-odpadu-v-cr-v-historickyh-souvislostech/>

JANOŮŠKOVÁ, Svatava., MOLDAN, Bedřich., HÁK, Tomáš. 2017. Five key sustainable development indicators: a tool for public education and awarenessraising. In: Envigogika.cz [online]. 25.3.2017 [cit. 10.4.2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/18023061.536>

MACKENZIE, Debora: Boom and doom: Revisiting prophecies of collapse. In: *newscientist.com* [online]. 4.1.2012 [cit. 10.2.2019]. Dostupné z: <https://www.newscientist.com/article/mg21328462.100-boom-and-doom-revisiting-prophecies-of-collapse/>

PAŠEK, Josef, PURMOVÁ Markéta: K vývoji skládkování a odpadových technologií aneb něco historie neuškodí. In: *envic.cz*[online]. 4.5. 2010 [cit.25.2.2019]. Dostupné z: <http://www.envic.cz/k-vyvoji-skladkovani-a-odpadovych-technologii-aneb-neco-historie-neuskodi.htm>

SOUKUP, Petr: Rok 1998 – Základní informace o České inspekci životního prostředí. In: *cizp.cz* [online]. 01.04.1998 [cit.10.3.2019]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/Zakladni-informace-o-Ceske-inspekci-zivotniho-prostredi-Ing-Petr-Soukup-reditel-CIZP.html>

ŠUTA, Miroslav: Rachel Carson – Příběh síly slova. In: *blogyrespektu.cz*[online]. 27.5.2007 [cit. 10.2.2019]. Dostupné z: <https://suta.blog.respekt.cz/rachel-carson-pribeh-sily-slova/>

UHLÍKOVÁ, Kristýna: Maximovič, Rudolf. In: *biograficky-slovník-pamatkaru.cz* [online]. 24.10.2013 [cit. 19.2.2019]. Dostupné z: <http://ftp.npu.cz/biograficky-slovník-pamatkaru-I/maximovic-rudolf/>

WEBOVÉ STRÁNKY:

Agentura ochrany přírody a krajiny: Souhrnný přehled zvláště chráněných území. Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody. 2019 [online]. [cit 18.3. 2019] Dostupné z: <http://drusop.nature.cz/portal/>

Česká informační agentura životního prostředí: O EMAS. CENIA. (nedatováno) [online] [cit. 20.3.2019]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/novaiso690/priklady-harvardsky-system-jmeno-datum/elektronicke-zdroje-harvardsky-system>

- Česká informační agentura životního prostředí: Politika životního prostředí. CENIA.2012. [online] [cit. 19.2.2019] Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/environmentalni-ekonomika/politika-zp>
- Český hydrometeorologický ústav: O nás: Historie ústavu. ČHMÚ. 2006.[online] [cit. 1.03.2019] Dostupné z: <http://portal.chmi.cz/o-nas/historie-ustavu>
- Český statistický úřad České republiky: Produkce, využití a odstranění odpadů – 2017. Český statistický úřad. 2018. [online] [cit 19.3. 2019] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/produkce-vyuziti-a-odstraneni-odpadu-2017>
- Generální ředitelství Evropské komise pro životní prostředí: Tvorba a uplatňování environmentálních právních předpisů. Generální ředitelství pro životní prostředí. (nedatováno) [online] [cit 15.3. 2019] Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/basics/benefits-law/eu-environment-law/index_cs.htm
- Ministerstvo životního prostředí České republiky: EMAS. Ministerství životního prostředí. (nedatováno).[online] [cit. 21.3. 2019] Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/emas>
- Ministerstvo životního prostředí České republiky: Národní program na zmírnění dopadů změny klimatu v České republice 2004. [online] [cit. 18.3. 2019] Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/narodni_program_zmirneni_dopadu
- Ministerstvo životního prostředí České republiky: Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2004. Ministerstvo životního prostředí. 2004. [online] [cit 12.3. 2019] Dostupné z: http://www.mzp.cz/www/dav.nsf/rocenka_04/index.htm
- Ministerstvo životního prostředí České republiky: Vyhodnocení plnění Státní politiky životního prostředí České republiky za období 2012-2020. Ministerstvo životního prostředí. 2015. [online] [cit 15.3. 2019] Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi
- Ministerstvo životního prostředí České republiky: Mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí. Ministerstvo životního prostředí. (nedatováno). [online] [cit 12.3. 2019] Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/mezinarodni_smlouvy
- Ministerstvo životního prostředí České republiky: Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. Ministerstvo životního prostředí. (nedatováno). [online] [cit 15.3. 2019] Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu
- Ministerstvo životního prostředí České republiky: Odpadové hospodářství. Ministerstvo životního prostředí. (nedatováno). [online] [cit 18.3. 2019] Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/odpadove_hospodarstvi
- Ministerstvo životního prostředí: Program OSN pro životní prostředí UNEP. Ministerstvo životního prostředí (nedatováno). [online] [cit. 18.02.2019]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/program_osn_pro_zivotni_prostredi_unep

Ministerstvo životního prostředí: Strategické dokumenty v gesci MŽP. Ministerstvo životního prostředí (nedatováno). [online] [cit. 10.3.2019]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/strategicke_dokumenty_v_gesci_prehled

Státní úřad pro jadernou bezpečnost: Mezinárodní smlouvy. SÚJB. 2008. [online] [cit. 23.2.2019]. Dostupné z: <https://www.sujb.cz/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-smlouvy/mezinarodni-umluvy/>

ZÁKONY:

č. 250/1852 ř. z., o lesích

č. 93/1869 ř. z., o vodách

č. 11/1955 Sb., o vodním hospodářství

č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody

č. 48/1959 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

č. 35/1967 Sb., o opatřeních proti znečištění ovzduší

č. 96/1953 Sb., o hydrometeorologickém ústavu

č. 138/1973 Sb., o vodách

č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství

č. 61/1977 Sb., o lesích

č. 96/1977 Sb., o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství

č. 77/1976 Sb., o působnosti orgánu ochrany zemědělského půdního fondu

č. 173/1989 Sb., o opatřeních v soustavě ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, v jejichž čele stojí člen vlády České socialistické republiky

č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa

č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

č. 238/1991 Sb., o odpadech

č. 311/1991 Sb., o státní správě v odpadovém hospodářství

č. 62/1992 Sb., o poplatcích za uložení odpadu

č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

č. 289/1995 Sb., o lesích

- č. 125/1997 Sb., o odpadech
- č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí
- č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí
- č. 254/2001 Sb., o vodách
- č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu
- č. 185/2001 Sb., o odpadech
- č. 477/2001 Sb., o obalech
- č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování
- č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší
- č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty
- č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy
- č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a její nápravě
- č. 466/1998 Sb., o schválení Národního programu zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí

Seznam použitých zkratk

AOPK – Agentura ochrany přírody

CENIA – Česká informační agentura

CHKO – Chráněná krajinná oblast

ČR – Česká republika

EIA – vyhodnocování vlivů na životní prostředí

EMAS – program systému environmentálního řízení a auditu

EMS – systém environmentálního managementu

EU – Evropská unie

IPCC – Mezivládní panel pro změny klimatu

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

OSN – organizace spojených národů

UNEP – environmentální program Organizace spojených národů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Vývoj postupného budování chráněných území v České republice do roku 1991

Tabulka č. 2: Vývoj postupného budování chráněných území v České republice do roku 2019

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Umístění firmy Magneton a.s.

Obrázek č. 2: Aktuální podoba firmy Magneton

Příloha

Otázky použité při strukturovaném rozhovoru:

Zavádění environmentálního managementu

1. Od kterého roku je využívána norma ISO 14001? Jak dlouho trval proces zavádění environmentálního managementu?
2. Jaké byly důvody k zavedení environmentálního managementu?
3. Měla firma dostatečné znalosti k zavedení normy? Byla k zavádění využita poradenská firma?
4. Jaká certifikační společnost udělila certifikát?
5. Proběhlo před zavedení EMS úvodní environmentální přezkoumání?
6. Jaké vydává firma veřejné dokumenty? Pouze environmentální politiku nebo i jiné?

Vliv firmy na životní prostředí

1. Jaké jsou nejvýznamnější dopady firmy na životní prostředí? (Přímé a nepřímé)
2. Kdo je odpovědný za identifikaci environmentálních aspektů?
3. Vede firma registr aspektů? (Kdo ho vytváří a schvaluje? Je ověřován interními audity? Je používán k hodnocení environmentálních cílů?)

Environmentální cíle firmy

1. Jaké jsou environmentální cíle firmy?
2. Kdo stanovuje cíle?
3. Jakým způsobem jsou zveřejňovány? (Pro zaměstnance, pro veřejnost)

Náklady na EMS

1. Byly celkově vyčísleny?
2. Jaké? (Poradenské služby? Školení zaměstnanců? Náklady na certifikaci? Nákup odborné literatury? Evidence odpadů?....)
3. Bylo využito finanční podpory? (Státní fond životního prostředí, fondy EU, ...?)

Systém environmentálního řízení

1. Recertifikace: Kdy proběhla?

2. Dokumentace: Jaký je řídicí dokument nebo podklad pro vypracování směrnic a pracovních postupů? Je využíváno externí organizace pro tvorbu a aktualizace dokumentace? Kdo informuje firmu o změnách v legislativě a o povinnostech, které z ní plynou?

3. Školení zaměstnanců o EMS: Je stanoven plán vzdělávání? Jak často jsou zaměstnanci školeni o EMS?

4. Environmentální komunikace: Jakým způsobem je zavedena externí komunikace? Kdo odpovídá za komunikaci se státní správou a zájmovými skupinami? Jaké jsou postupy pro interní komunikaci?

5. Monitorování a měření v oblasti EMS: Co je monitorováno z hlediska EMS? Kde a na jak dlouho jsou uloženy záznamy z monitorování? Komu jsou zpřístupněny?

6. Hodnocení souladu a audity: Jak často? Jakým způsobem (Existuje nějaká směrnice/kontrolní seznam otázek pro audity?) Bylo auditem zjištěno porušení zákonných předpisů?

Anotace

Jméno a příjmení:	Adéla Krajčová
Katedra nebo ústav:	Biologie
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Morris, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Geneze environmentální politiky v České republice
Název v angličtině:	The origin of enviromental policy in the Czech Republic
Anotace práce:	Předmětem práce je analýza vzniku a vývoje environmentální politiky České republiky. Práce se věnuje legislativě, institucím a dobrovolným nástrojům. Dále obsahuje charakteristiku systému environmentálního managementu a popisuje zavedení tohoto systému v konkrétní společnosti.
Klíčová slova:	Environmentální politika, životní prostředí, environmentální management, ISO 14001
Anotace v angličtině:	The objective of this thesis is an analysis of the beginning of environmental policy in the Czech republic and its progression. The topics that are subject of the thesis are legislation, institutions and voluntary tools. It further contains the characteristics of an environmental management system and shows the employment of the system in a particular company.
Klíčová slova v angličtině:	Enviromental policy, environment, environmental management, ISO 14001
Rozsah práce:	58
Jazyk práce:	Český